

nieuws- en informatieblad

BELANGRIJKE DATA

- zaterdag 31 maart 2012: Algemene Ledenvergadering en bezoek tentoonstelling Architect Jan Stuyt in het Purmerends Museum.
- donderdag 26 april 2012: bezoek Artantique beurs, Utrecht.
- 8 t/m 10 juni 2012: buitenlandexcursie Essen en omgeving.

IN DIT NUMMER

- Van het bestuur: terugblik excursies, Scriptieprijs 2011, tussentijds aftreden secretaris en vervanging. (pag 2).
- Evenementen: Algemene Ledenvergadering en bezoek tentoonstelling Architect Jan Stuyt in het Purmerends Museum op 31 maart 2012 (pag 3).
- Evenementen vervolg::VVNK-leden gratis naar Artantique, Utrecht, op 26 april 2012 (pag 6).
- Evenementen vervolg: buitenlandexcursie naar Essen en omgeving, 8 t/m/ 10 juni 2012 (pag 7).
- (Scriptieprijs 2011 bijdrage) De uitbreiding van het Amsterdamse stadhuis 1922-1932 (pag 11).
- Boekbespreking: Versteende welvaart (pag 18).
- Tentoonstellingsagenda (pag 19).

Terugblik excursies

De tentoonstelling over Chris Lebeau in Heerenveen werd door 40 deelnemers bezocht; hierbij waren 10 introducés. De tentoonstelling en de lezing over het Binnenhuis in het Gemeentemuseum Den Haag had veel last van het slechte weer. Er hadden zich ruim veertig deelnemers aangemeld,

Chris Lebeau in Museum Willem van Haren.

maar uiteindelijk waren er negenentwintig personen die van de presentatie door Yvonne Brentjes genoten hebben. Diverse leden hebben zich via het noodnummer of via de e-mail afgemeld. Sommige bezoekers hadden een flinke vertraging, maar slaagden er toch in om Den Haag te bereiken.

De tweede scriptieprijs van de VVNK is naar de mening van de jury een waardig vervolg op de eerste geworden. Weliswaar werden er deze keer maar vijf scripties ingezonden – twee minder dan vorige keer – maar het niveau was prima. Alle scripties waren goed geschreven en bevatten veel interessante informatie, die ook voor de juryleden allerlei nieuws bevatten. De auteurs

'Rechte stoelen, rechtschapen burgers' in het Gemeentemuseum.

gaven allen bovendien blijk van een gezonde kritische houding tegenover de bestaande kunsthistorische vakliteratuur. Qua thematiek lagen de onderwerpen aardig

Petra Grooteman met juryvoorzitter Jan Jaap Heij.

EVENEMENTEN

gespreid: de rol van H.P. Bremmer bij het bekend worden van Vincent van Gogh, de waardering van Schotse verzamelaars voor de Haagse School, de geschiedenis van de Hollandsche Teeken Maatschappij, de geschiedenis van de Utrechtse vereniging 'Voor de Kunst' en de uitbreiding van het stadhuis van Amsterdam in 1922-1932 en de daarbij bijbehorende kunstopdrachten.

De jury heeft na ampel beraad gemeend de eerste prijs te moeten toekennen aan de scriptie van Petra Grooteman over de uitbreiding van het stadhuis van Amsterdam in 1922-1932 (door de stadsarchitecten A.R. Hulshoff en N. Lansdorp) en de kunstopdrachten die daarbij gegeven werden (o.a. aan Hildo Krop, Chris Lebeau, Joseph Mendes da Costa, Richard Roland Holst en Janus en Christina van Zeegen). De winnares heeft op ons verzoek een publicatie geschreven, die elders in dit nummer van 'Rond 1900' is opgenomen.

De jury bestond uit drs C. Cuypers, oud-docent kunstgeschiedenis Radboud Universiteit Nijmegen; drs J.J. Heij, oud-conservator Drents Museum Assen; dr. M. Simon Thomas, hoofdconservator kunstnijverheid Museum Boijmans-van Beuningen Rotterdam.

Tussentijds aftreden secretaris

Helaas is onze huidige secretaris Esther Dieltjes zeer tot haar spijt tot de conclusie gekomen onvoldoende tijd aan haar functie te kunnen besteden. Om die reden heeft ze gevraagd om eerder dan de bedoeling was af te treden. Wij betreuren dit zeer maar we kunnen niet anders doen dan haar besluit respecteren. Gelukkig hebben wij de

(vervolg op pagina 6)

Zaterdag 31 maart 2012

Purmerends Museum

**Algemene Ledenvergadering en
bezoek tentoonstelling Jan Stuyt
en wandeling.**

Inschrijving & kosten

Prijs: € 16 voor leden, € 19 voor niet-leden. Entree museum € 4, Museumkaart: gratis.

Voor de jaarvergadering hoeft u zich uiteraard niet op te geven en daar worden geen kosten voor in rekening gebracht. Maar als u de lunch en de rest van het programma wilt volgen dan dient u zich voor 24 maart op te geven via de website (www.vvnk.nl/evenementen) of de aanmeldstrook te sturen naar Mw. R. von Bönninghausen, Nieuwgracht 36 G, 3512 LS Utrecht.

Adres museum & bereikbaarheid

Kaasmarkt 20, 1441 BG Purmerend
tel: museum 0299-472718
tel: noodgevallen 06-23483329

Het Purmerends Museum ligt op 10 minuten lopen van het station Purmerend. In de binnenstad is overal betaald parkeren. Er kan gratis geparkeerd worden op een terrein aan de Neckerstraat (85 plaatsen) en op het parkeerterrein van het stadhuis aan de Purmersteenweg (135 plaatsen). Dan is het ca.6 minuten lopen naar de binnenstad.

Jan Stuyt, een veelzijdig architect

Jan Stuyt is op 21 augustus 1868 geboren als Jan Stuijt in een middenstandsgezin

Programma Purmerend

- 10:30 uur ontvangst met koffie en koek in het Purmerends Museum, het voormalige stadhuis aan de Kaasmarkt.
- 11:00 uur Algemene Ledenvergadering.
- 12:30 uur lunch in restaurant Kriti, Kerkstraat 37.
- 13:30 uur lezing over Jan Stuyt door Ber de Lange. De Lange heeft alle tot nu toe bekende panden van Stuyt van buiten gefotografeerd en ook van binnen als dat mogelijk was.
- 14:15 uur bezoek aan de tentoonstelling over Jan Stuyt.
- 15:00 uur wandeling langs enkele Stuyt-panden in Purmerend.

in Purmerend. Op vijftienjarige leeftijd gaat hij werken bij het Amsterdamse bureau van bouwmeester A.C. Bleijs (1842-1912). In 1891 vertrekt hij naar het bureau van Pierre Cuypers (1827-1921), waar diens zoon Jos in 1893 aan de leiding komt. Hij gaat al snel aan de slag als opzichter bij de bouw van de Josefkerk in Enschede en in de jaren 1895-1898 is hij hoofdopzichter bij de eerste fase van de bouw van de Sint Bavo in Haarlem.

Stuyt wordt in 1899 compagnon van Jos Cuypers. Samen werken ze aan veel kerken en andere gebouwen. Het is niet altijd duidelijk wie van de twee verantwoordelijk is voor een ontwerp. Hij komt in contact met de Waalwijkse kapelaan Arnold Suys (1870-1941) en beeldend kunstenaar Piet Gerrits (1878-1957) en gaat met beiden in 1905 op reis naar het Heilig Land, waarbij ze onderweg onder andere Athene, Constantinopel en Cairo aandoen. Met zijn drieën werken ze jarenlang aan het devotiepark in Nijmegen: De Heilig Landstichting, nu Museum-park Orientalis geheten, waar we als VVNK vorig jaar de prachtig gerestaureerde Cenakelkerk hebben bezocht. In 1909 verbreekt hij het contact met Cuypers en gaat als zelfstandig architect verder.

*Jos. Cuypers (l) en Jan Stuyt
getekend door Theo Molkenboer, ca. 1897.*

Jan Stuyt is de architect van het stadhuis van Purmerend. Enkele jaren daarvoor had hij al gewerkt aan het Liduinapension in de stad. Na een jarenlange functie als katholiek ziekenhuis is dat nu verbouwd tot kantoorruimte en zijn binnen in het gebouw bijna alle details verdwenen. Het eerste stadhuis op de Kaasmarkt van Purmerend dateert waarschijnlijk uit 1591. Om het plein voor het stadhuis groter te maken wordt in 1633 besloten het stadhuis enkele meters naar achteren te plaatsen. In de loop der jaren worden er aan het pand diverse aanpassingen gedaan. In 1910 blijkt het gebouw zeer bouwvallig. Het gemeente-

bestuur laat een onderzoek instellen naar restauratie- en nieuwbouwmogelijkheden. Jan Stuyt en gemeentearchitect W. Postema adviseerden het oude stadhuis te 'amoveren', omdat restauratie weliswaar goedkoper (circa fl. 26.000), maar riskanter is dan nieuwbouw (fl. 41.000). Sommige gebreken zouden pas tijdens de restauratie kunnen blijken en voor financiële tegenvallers kunnen zorgen. De gemeenteraad besluit het oude stadhuis te laten slopen. Stuyt krijgt de opdracht het nieuwe stadhuis te ontwerpen. Het wordt in 1912 geopend. Sinds 1987 heeft het gebouw de functie van museum en is het een trouwlocatie. Dit jaar bestaat het pand 100 jaar. Een deel van de tentoonstelling is hieraan geweid. Stuyt heeft meer raadhuisen ontworpen, ondermeer in Castricum, Tongelre (nu gemeente Eindhoven), Heemskerk en Muiden.

Jan Stuyt was een veelzijdig architect. Hij staat bekend om zijn kerkenbouw. Vanaf 1909 heeft hij zeker zesenvijftig kerken ge-

bouwd, gemiddeld meer dan twee per jaar. Men kan drie typen kerken herkennen:

1. Koepelkerken, zoals de Cenakelkerk in Nijmegen en de Sint Catrien in Den Bosch.
2. Basilicale kerken, waaronder de Obrechtkerk en de Agneskerk in Amsterdam en de H. Familiekerk in Den Haag.
3. Eenvoudige dorpskerken, zoals in 1899 zijn eerste kerk Sint Pancratius in Sloten en een kerk in Berkel-Enschot.

Verder bouwt hij kloosters en internaten waaronder het klein-seminarie Hageveld in Heemstede, maar ook vele grote en kleine kapellen in kloosters, seminaries en ziekenhuizen.

Jan Stuyt ontwerpt naast kerken veel volkswoningen en daarbij soms de hele wijkstructuur. In de mijnstreek vinden we zijn woningen in Heerlen, Groesbeek, Brunssum, Gulpen, Sittard, Schaesberg, Landgraaf en Kerkrade. Een deel hiervan is helaas al weer gesloopt. Ook in andere delen van het land zijn woningen van zijn hand: Amsterdam, Alkmaar, Wormer en Wormerveer. Hij bouwde ook zeker zestig villa's in vele plaatsen, waaronder Purmerend, Zeist, Haarlem, Helmond en Hilversum.

Wegens de vele bouwactiviteiten in Limburg heeft hij daar een kantoor, maar hij woont tot 1917 in Amsterdam en verhuist daarna naar Den Haag. Hij is lid van allerlei culturele en katholieke verenigingen, schrijft artikelen in diverse vaktijdschriften, maakt studiereizen en onderhoudt internationale contacten. Hij schrijft in 1933 een boek over zijn bouwkundige denkbeelden en overlijdt na een kort ziekbed in 1934. Zijn zoon Giacomo zet het architectenbureau in Den Haag nog enkele jaren voort.

26 april 2012, Utrecht VVNK leden gratis naar Artantique.

Van 22 t/m 29 april as. wordt in de Jaarbeurs Utrecht de beurs Artantique gehouden. Aan Artantique nemen ca. 75 bekende handelaren in oude- en hedendaagse kunst, antiek, design en juwelen deel. Ook op het gebied van Art Nouveau/Art Deco met onder meer als deelnemers: Antes Art 1900, Kunsthandel P&J Honsbeek, Kunstconsult, Passage Arts en Het Ware Huis.

VVNK-leden kunnen op donderdag 26 april op vertoon van hun VVNK lidmaatschapsbewijs de Artantique in groepsverband **gratis** bezoeken. Een normale toegangkaart kost € 15.

U krijgt dan een rondleiding over de beurs onder leiding van kunsthistoricus Marius van Dam. De rondleiding start om 13:30 uur bij de Infobalie (dichtbij de entree). Bij veel deelnemers wordt de groep gesplitst in tweeën.

(vervolg van pagina 3)

heer Kees van der Geer bereid gevonden om haar te vervangen. Deze tussentijdse vervanging zal formeel op de volgende Algemene Ledenvergadering (31 maart a.s.) aan u worden voorgesteld.

CV Kees van der Geer

In de komende Algemene Ledenvergadering wordt Kees van der Geer voorgedragen om de functie van secretaris in het bestuur op zich te nemen. Kees van der Geer (59) is na zijn loopbaan als manager in

De rondleiding voor de eerste helft begint dan om 13:30 uur, de tweede helft kan de beurs op eigen gelegenheid bekijken en kan deelnemen aan de rondleiding om 15:00 uur. De beurs is in hal 8 van de Jaarbeurs. Dit is circa 5 minuten lopen vanaf het Centraal Station Utrecht. Parkeren kan op parkeerterrein P3.

Mocht u belangstelling hebben voor een dergelijk groepsbezoek, geeft u zich dan **vóór 15 april** op bij Resl von Bönninghausen (evenmenten@vvnk.nl) of door invullen en opsturen van bijgaande aanmeldstrook. In verband met de organisatie is aanmelding vooraf noodzakelijk maar aan de deelname zijn geen kosten verschuldigd.

Voor noodgevallen kunt u op 26 april Kees van der Geer bereiken op 06-5381 1260.

het bedrijfsleven gestart met een studie Cultuurwetenschappen aan de Open Universiteit. Vanzelfsprekend heeft de periode rondom 1900 speciaal zijn interesse. Intussen is hij ook betrokken bij

het voorbereiden van een tentoonstelling in vier musea in Den Haag en doet onderzoek bij het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie in Den Haag.

8 t/m 10 juni 2012. Buitenlandexcursie naar Essen en omgeving.

Tot circa 30 jaar geleden was het Ruhrgebied bepaald niet aantrekkelijk. Er was veel zware industrie en de vervuiling was groot. Maar de mijnen evenals de staalfabrieken zijn al jaren gesloten. Wat ervan resteert zijn een groot aantal imposante en vaak ook heel fraaie industriële complexen, waarvan velen in gebruik zijn als museum. Het gebied heeft een ware gedaantewisseling ondergaan en het culturele leven bloeit als nooit tevoren. Essen en omgeving waren in 2010 dan ook aangewezen tot 'Culturele Hoofdstad'. Het bestuur heeft een afwisselend programma samengesteld waarin we kennis maken met dit vernieuwde Ruhrgebied.

(rechts)

Wilhelm Lehmbruck: "Bathseba", 1913,
Öl/Tempera auf Leinwand, (c) LehmbruckMuseum.

(onder)

Wilhelm Lehmbruck, Mutter und Kind, 1907,
Gipsguss, (c) LehmbruckMuseum.

Het reisprogramma

Vrijdag 8 juni

- Vertrek omstreeks 10 uur vanaf stationsplein Amersfoort.
- Op weg naar Essen bezoeken we in Duisburg het museum Wilhelm Lehmbruck. In dit museum is een grote verzameling beelden, schilderijen, pastels e.d. ondergebracht van deze belangrijke Duitse kunstenaar (1881 – 1919). Daarnaast zijn er beelden van andere beroemde (Duitse) kunstenaars en vinden er

Synagoge, Essen.

Zeche Zoll, Dortmund.

wisseltonstellingen plaats. Er is ook een beeldentuin.

- Vervolgens gaan we naar Essen. Daar gaan we enkele kerken bezoeken waarin ramen, muurschilderingen en mozaïeken zijn te zien van Thorn Prikker. Ook werpen we een blik in de net gerestaureerde synagoge uit 1935.

Zaterdag.

- Allereerst gaan we naar Dortmund naar de Zeche Zollern, een prachtig industriecomplex met Jugendstil ornamenten. We bezoeken dit complex en de naastgelegen tuinstad, de 'kolonie Landwehr' onder leiding van een gids. In het restaurant ter plekke wordt de lunch geserveerd, indien mogelijk buiten op het terras.

Margarethehöhe, Essen. Links rond 1910 en rechts anno nu.

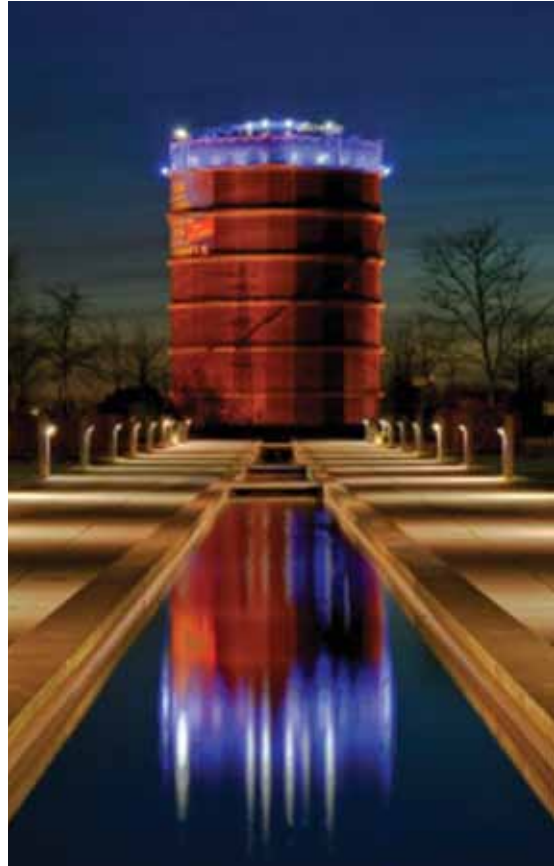

- Vervolgens keren we terug naar Essen voor een architectuurrondleiding in de Zeche Zollverein. Dit complex (werelderfgoed!) is zeer imposant en was het paradepaardje ten tijde van Ruhrgebied 'Culturele hoofdstad'. Na de rondleiding is er nog tijd om de verschillende exposities te bekijken.

Zondag.

- Allereerst gaan we wandelen in een heel bijzonder stadsdeel, de Margarethenhöhe. Deze wijk is eind jaren 20 gebouwd in opdracht van de familie Krupp.
- Daarna bezoeken we het Folkwangmuseum. Het museum heeft een prachtige collectie schilderijen uit 'onze' periode van zowel Duitse als Franse en Nederlandse kunstenaars. Ook is de originele marmeren fontein te zien met de knielende figuren van de hand van George Minne (1905) die zich vroeger bevond in de hal van het oude Folkwangmuseum in Hagen. Daarnaast is er een belangrijke collectie moderne kunst en zijn er wissel tentoonstellingen.

Fontein der geknielde zielen.

Gasometer, Oberhausen.

- Tenslotte stoppen we op de terugweg nog in Oberhausen voor een bezoek aan de Gasometer. De binnenkant van deze ruim 100 meter hoge voormalige gashouder is zeer imponerend. Met een glazen lift kun je het dak op en een laatste blik werpen op dit bijzondere gebied. Binnen is een prachtige foto-expositie over de mooiste natuur- en cultuurmonumenten van de wereld.
- Omstreeks 16.30 uur komen we dan weer in Amersfoort terug.

Overige gegevens

We logeren in hotel Holiday Inn Express. Het hotel is recentelijk volledig gerenoveerd. De eenpersoonskamers hebben een breed bed en de tweepersoonskamers hebben twee losse bedden. Uiteraard hebben alle kamers eigen douche, toilet en wastafel. In het hotel wordt een uitgebreid ontbijtbuffet geserveerd. Het hotel ligt aan een rustig parkje vlak bij de binnenstad van Essen.

Maaltijden

- Lunches: op de vrijdag dient ieder een eigen lunchpakket mee te nemen.
- Zaterdags wordt er geluncht in een restaurant en op zondag worden lunchpakketten in de bus uitgereikt. In de bus zijn dranken te verkrijgen.
- Het avondeten is voor eigen rekening.

Organisatie

De reis is georganiseerd in samenwerking met VX Group Travel & Events te Assen, die ook altijd de reises van de vereniging Vrienden Boymans van Beuningen organiseert. Als reisleiders zullen optreden Els van Veggel en Resl von Bönninghausen.

Kosten

Bij deelname van 45 personen:

- Verblijf in een tweepersoonskamer € 149 p.p.
- Verblijf in een eenpersoonskamer toeslag van € 63.
- Bij deelname van 40 personen worden deze bedragen verhoogd met € 6 p.p. en bij een deelname van 35 personen met € 16 p.p.

Eventuele prijsstijgingen en brandstof-toeslagen kunnen doorberekend worden (ANVR voorwaarden).

De kosten van toegang musea, rondleidingen (afhankelijk van aantal deelnemers) en 2 lunches bedragen circa € 60.

Opgave

Het aantal deelnemers is beperkt tot 45. Het is mogelijk één introductie per lid mee te nemen, maar bij overtekening gaan de leden voor. Zo nodig wordt gekeken naar moment van aanmelding. Voorlopige aanmelding bij Els van Veggel via bijgevoegd antwoordformulier of per e-mail: els.vanveggel@hetnet.nl

De uiterste datum voor definitieve aanmelding is 27 april. Na deze aanmelding zult u een uitgebreid inschrijfformulier ontvangen; de aanmelding is definitief na ontvangst van het door u ingevulde en ondertekende formulier.

Opmerking

Tot slot wijzen wij erop dat deze excursie niet geschikt is voor mensen die slecht ter been zijn.

DE UITBREIDING VAN HET AMSTERDAMSE STADHUIS 1922-1932.

De gemeente als opdrachtgever voor beeldende kunst en bouwkunst.

Petra Grooteman

In 1925 vond in Parijs de befaamde Exposition Internationale des Arts Décoratifs et Industriels Modernes plaats. Hier won de afdeling Gebouwen van de Dienst der Publieke Werken van de gemeente Amsterdam een Grand Prix voor de architectuur. De onderscheiding gold voor de gehele inzending. Die bestond uit zestien projecten van de architecten Th. Luyken (?-?), G.J. Rutgers (1877-1962), A.J. Westerman (1884-1966) en N. Lansdorp (1885-1962), van wie de meeste plannen afkomstig waren. Een van Lansdorps geëxposeerde werken was het

ontwerp voor de Nieuwe Vleugel van het Amsterdamse stadhuis, waarvan de bouw op dat moment in volle gang was.

De Nieuwe Vleugel maakte deel uit van een omvangrijke uitbreiding van het raadhuis aan de Oudezijds Voorburgwal, dat beter bekend stond als het Prinsenhof en waarin tegenwoordig het luxueuze hotel The Grand is gehuisvest (afb. 1). Deze uitbreiding, die het laatste totaalproject van de Amsterdamse School zou worden, vond plaats tussen 1922 en 1932. Daarbij kwam niet alleen een nieuwe vleugel tot stand, maar onderging ook het centrale gedeelte van het complex – het uit 1662 stammende Admiraliteitsgebouw – een renovatie (afb.2). Tevens kregen vele tientallen kunstenaars en kunstnijveraars opdrachten voor de vernieuwde delen van het stadhuis. Hierdoor biedt de stadhuysuitbreiding een fraaie impressie van de hoofdstedelijke architectuur, beeldende kunst en kunstnijverheid uit de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw.

Afbeelding 1:

De Nieuwe Vleugel. Foto: 1926.

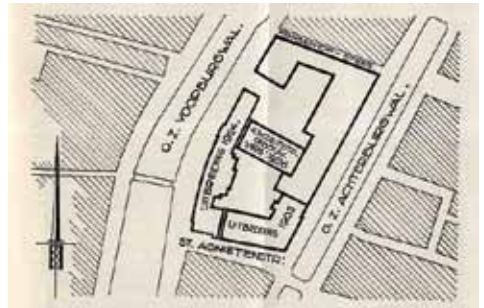

Afbeelding 2:

Situatietekening van het Prinsenhofcomplex met daarop o.a. aangegeven de raadhuisuitbreiding van 1922-1932.

De Nieuwe Vleugel is het gedeelte waarin 'Uitbreiding 1924' staat geschreven.

Afgedrukt in: *Amstelodamum* 17 (1930), 105.

In dit artikel zal in vogelvlucht op de geschiedenis van deze stadhuisuitbreiding worden ingegaan. Ook zal aan de hand van het decoratieprogramma kort de rol van de gemeente als opdrachtgever voor beeldende kunst worden besproken. Welke invloed oefende de gemeente (in het bijzonder B en W en de architecten van Publieke Werken) uit op de opdrachten die aan de kunstenaars werden gegeven?

Voorgeschiedenis

De stadhuisuitbreiding van 1922-1932 moet worden gezien tegen de achtergrond van de discussies rondom het voormalige stadhuis op de Dam, dat in gebruik was als paleis. Deze kwestie hield de gemeenteraden in de gemeenteraad decennialang bezig. Sinds 1808 – het jaar waarin de toenmalige koning Lodewijk Napoleon Amsterdam tot hoofdstad uitriep en eiste dat het majestueuze stadhuis op de Dam per direct tot zijn beschikking werd gesteld – zetelde het stadsbestuur op het Prinsenhof. Anders dan Jacob van Campens meesterwerk op de Dam was dit geen monumentaal, representatief stadhuis. In de loop der tijd werd het complex bovendien veel te klein. Vanaf het eind van de negentiende eeuw werd de roep om het paleis weer als stadhuis in gebruik te nemen vanuit de burgerij steeds sterker. De opeenvolgende colleges voelden hier weinig voor omdat zij de koninklijke familie niet voor het hoofd wilden stoten. Tegelijkertijd vormde zich binnen de raad een groep raadsleden, die vond dat het paleis als symbool van de oude regentencultuur, niet meer paste bij de huidige democratie. Zij pleitte voor de bouw van een nieuw stadhuis. De twee kampen bestonden jarenlang naast elkaar, want tot een snelle beslissing kwam het niet. Sterker, in 1910 werd door B

en W als alternatief zelfs nog een derde plan geïntroduceerd: uitbreiding van het Prinsenhof tot aan de Oude Doelenstraat.

In 1922 leek een einde te komen aan de paleis-raadhuiskwesie toen de gemeente instemde met de bouw van een nieuw stadhuis. Gelijktijdig ging de raad echter ook akkoord met de Voordracht tot de verbouwing van het bestaande stadhuis. Dit plan werd door B en W gepresenteerd als 'tussenplan' en was bedoeld om de belangrijkste huisvestingsproblemen op het Prinsenhof op te lossen. Deze ingreep werd door het college noodzakelijk geacht omdat de economische omstandigheden het niet toelieten om direct met de bouw van het nieuwe stadhuis te beginnen. Daardoor zou het nog zeker 15 à 20 jaar duren voordat men het nieuwe stadhuis kon betrekken.

De Nieuwe Vleugel

De Nieuwe Vleugel werd gebouwd tussen 1924 en 1926. Voor het ontwerp tekende behalve architect N. Lansdorp, die de gevels ontwierp, ook stadsarchitect A.R. Hulshoff (1880-1958). Voor de aankleding van de interieurs was binnenhuisarchitect A.A.M. Grimmon (1884-1953) verantwoordelijk. Omdat de raadhuisuitbreiding als tijdelijk bedoeld was, diende deze zo goedkoop mogelijk te worden uitgevoerd. 'Zuinigheid is geboden, soberheid eisch', luidde het credo volgens burgemeester De Vlugt (1872-1945). Dit had consequenties voor zowel het exterieur als het interieur van het gebouw.

De Nieuwe Vleugel is opgezet als een sobere kantoortvleugel. De buitenzijde is gedecoreerd met bouwaardewerk van stadsbeeldhouwer Hildo Krop, die tevens

een serie granieten pijlerbekroningen vervaardigde (afb. 3). De ingetogenheid van het exterieur vindt men ook terug in het interieur. Alleen de representatieve ruimtes, waaronder de kamer van de burgemeester, de wethouderskamers, de trouwzaal en de vergaderzaal, kregen een speciale afwerking. Voor de aankleding van het interieur werd dankbaar gebruik gemaakt van de vele geschenken en bruiklenen, die de gemeente in deze periode ontving. Een fraai voorbeeld hiervan zijn de door R.N. Roland Holst (1868-1938) ontworpen glas-in-loodramen

*Afbeelding 3:
Hildo Krop werkend aan een van de
pijlerbekroningen van de Nieuwe Vleugel. Foto
omstreeks 1925-1926.*

*Afbeelding 4:
Detail van een van de door R.N. Roland
Holst ontworpen glas-in-loodramen in het
hoofdtrappenhuis.*

in het hoofdtrappenhuis. Zij werden door gemeente Rotterdam geschonken ter gelegenheid van het 650-jarig bestaan van Amsterdam in 1925 (afb. 4).

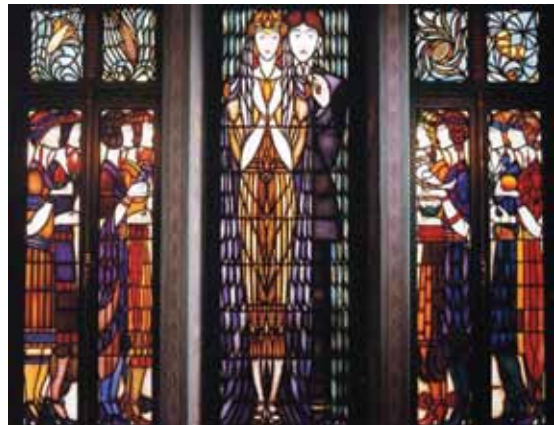
De meeste opdrachten kwamen echter tot stand via de steunregeling voor noodlijdende beeldende kunstenaars, die kort daarvoor in het leven was geroepen en door de afdeling Kunstzaken werd uitgevoerd. Via deze regeling konden kunstenaars – schilders, beeldhouwers en sierkunstenaars – wiens inkomen onder een bepaald minimum lag, jaarlijks een opdracht van de gemeente krijgen. Om hiervoor in aanmerking te komen dienden zij te worden voorgedragen door hun vakverenigingen, waarna de stadsarchitect bepaalde welke verzoeken werden gehonoreerd. Met de inhoud van de opdrachten hield Kunstzaken zich dan ook niet zozeer bezig. Wel had de afdeling een coördinerende rol in het contact tussen de

Afbeelding 5:
Jaap Kaas, *Claudius Civilis*, 1928-1931, Franse kalksteen, 250x90x94 cm, collectie Stedelijk Museum Amsterdam.

kunstenaars en de architecten van Publieke Werken.

Voor het stadhuis werden tussen 1923 en 1930 maar liefst 19 steunopdrachten gegeven. Beeldhouwers, onder wie Anton Fortuin (1880 -1967), Bernard Richters (1888-1966), Driekus Jansen van Galen (1871-1949) en Adrianus Remiëns (1890-1972) kregen vooral deurpanelen te decoreren. Een enkeling, zoals Jaap Kaas (1898-1972) en Johan Polet (1894-1971), kreeg een opdracht voor een vrijstaande sculptuur (afb. 5). De opdrachten aan sierkunstenaars waren zeer divers van aard. Zo ontwierp G.H. Lantman (1875-1932) een aantal deurgrepen en kreeg naaldkunstenaar Christina van Zeegen (1890-1973) opdrachten voor gordijnen, tafelkleden alsmede een geborduurd deurpaneel. Haar broer, de schilder Janus van Zeegen (1881-1966), maakte de schilderijen in het diensttrappenhuis. Ook het bekendste kunstwerk in het stadhuis, de door Chris Lebeau (1878-1945) gedecoreerde trouwzaal Ie klasse, begon als steunopdracht, maar de stadsarchitect regelde al snel dat hiervoor een apart budget op de begroting werd gezet (afb. 6).

Afbeelding 6:
De glas-in-lood ramen van Lebeau in de Trouwkamer van het oude stadhuis.

*Afbeelding 7:
Het Admiraliteitsgebouw kort voor de verbouwing.
Foto: 1925.*

De architecten streefden ernaar om in de decoraties zoveel mogelijk de eigen persoonlijke opvatting van de kunstenaars tot uitdrukking te laten komen. Het stond de kunstenaars in thematisch opzicht veelal vrij om te maken wat zij wilden. Hierdoor laten de kunstwerken in het stadhuis een veelheid aan onderwerpen zien. Het grotendeels ontbreken van de traditionele stadhuisymboliek is een van de opvallendste kenmerken van de decoraties in de Nieuwe Vleugel. Anders lag dat voor de stilistische uitwerking van de opdrachten. Daar bleek de mate waarin kunstenaars vrij werden gelaten sterk af te hangen van de architect met wie men werkte. Lansdorp en Hulshoff lieten de kunstenaars hun eigen stijl behouden, Grimmon daarentegen dwong sommige kunstenaars in een abstracte richting te werken die hen tot dan toe vreemd was.

De verbouwing van het Admiraliteitsgebouw

In 1926 werd gestart met de renovatie van het Admiraliteitsgebouw (afb. 7). In dat

jaar werden tevens de resultaten van het onderzoek van Publieke Werken naar mogelijke locaties voor het nieuwe stadhuis besproken. Tijdens de raadsdebatten werd duidelijk dat het college opnieuw zinspeelde op een groot stadhuis op de Burgwallen. Omdat de raad zich mordicus tegen dit idee keerde, werd de raadhuiskwestie officieel op de lange baan geschoven. De debatten betekenden echter een omslagpunt in het denken over de stadhuisuitbreiding. Voor de renovatie van het Admiraliteitsgebouw hadden zij dan ook verstrekkende gevolgen. Het besef dat het verblijf op het Prinsenhof wel eens van een langdurige tijdelijkheid zou kunnen zijn, zorgde ervoor dat er andere eisen aan de verbouwing werden gesteld. Dit was duidelijk waarneembaar bij de inrichting van de raadzaal. Aanvankelijk zou de zaal een neutraal karakter krijgen, maar na de discussies in de raad werden de eisen opgeschroefd en werd er meer waarde gehecht aan stedelijke representativiteit. Het plan dat Publieke Werken voor het vertrek ontwierp werd verworpen en in het voor-

*Afbeelding 8:
De Amsterdamse raadzaal. Ontwerp: W. Penaat.
Foto: 1928.*

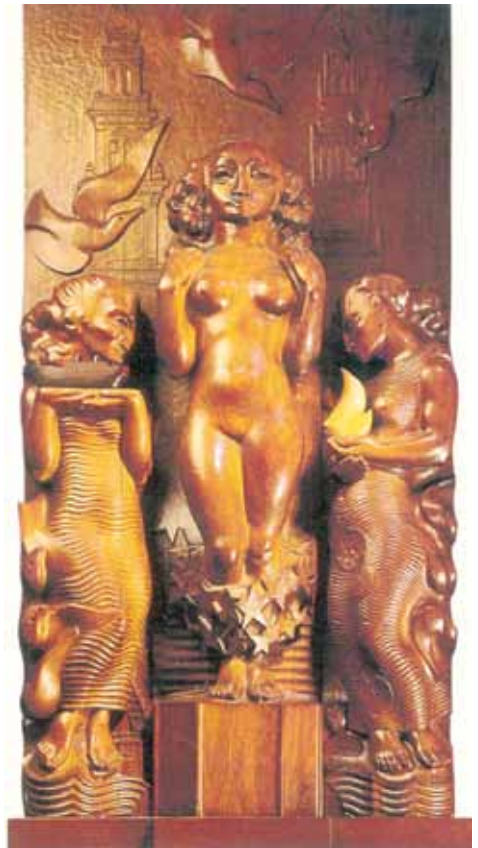

Afbeelding 9:
 Johan Thorn Prikker, *Zes allegoriën op het bestuur*,
 1930-1932, tempera/doek/paneel, 220x73,5 cm
 (elk), collectie Amsterdam Museum.

jaar van 1927 kreeg de gerenommeerde Amsterdamse interieurarchitect W. Penaat (1875-1957) de opdracht een monumentale zaal voor het stadhuis te ontwerpen waarin de 'geest en grootheid van Amsterdam' tot uitdrukking zou worden gebracht (afb. 8). Daarmee werd de raadhuisuitbreiding die eenvoudig begon, uiteindelijk een prestige-project.

Bij de aankleding van de raadzaal werkte Penaat samen met tal van bekende bedrijven en kunstnijveraars. Zo was de Haagse firma H.P. Mutters & Zn. verantwoordelijk

Afbeelding 10:
 John Rådecker, *Amsterdam als Scheepvaartstad*
 (personificaties van het IJ, Amsterdam en de Amstel),
 1928-1929, eikenhout, 208x120x35 cm, collectie
 Stedelijk Museum Amsterdam.

voor de betimmering, verzorgde 't Woonhuys een groot deel van het meubilair en ontwierp Frits Lensvelt (1886-1945) de karakteristieke lichtkronen. Voor de decoraties werden vooraanstaande kunstenaars aangetrokken, onder wie Hildo Krop, Joseph Mendes da Costa (1863-1939), John Rådecker (1885-1956) en Johan Thorn Prikker (1868-1932). Deze laatste maakte de wandschilderingen achter de zetels van B en W. Hij overleed echter kort voor het voltooiën van deze werken. Uit respect voor de overleden kunstenaar werden zij uiteindelijk toch in de raadzaal aangebracht (afb. 9). Hoewel in de decoraties van de raadzaal meer dan voorheen de stadhuisfunctie benadrukt, kregen de kunstenaars toch ook van Penaat veel vrijheid bij de uitvoering van hun opdrachten.

Burgemeester en wethouders hebben zich gedurende de gehele stadhuisuitbreiding slechts sporadisch met de inhoud van het decoratieprogramma beziggehouden. Het college deed uitsluitend van zich spreken als één van de volgende twee zaken in het geding kwam: het geloof en de zedelijkheid. B en W wilden pertinent niet dat in de kunstwerken een bepaalde geloofsrichting werd uitgedragen. Dat merkte Jaap Kaas, die zijn beeldengroep oorspronkelijk De Wederdoopers had genoemd, maar deze op aandrang van het college wijzigde in Claudius Civilis (afb. 5). Bloot was eveneens taboe, zo ondervond zowel Jaap Kaas, Johan Polet als John Rådecker. Na het tonen van hun schetsontwerpen werden de beeldhouwers gevraagd hun werk te kuisen. Kaas voldeed ook aan dit verzoek en voorzag zijn naakte figuren van kleding. Polet daarentegen weigerde en zag zijn opdracht voor het stadhuis niet doorgaan. Evenals Polet voelde ook Rådecker er in eerste instantie weinig voor

om werk aan te passen. Niettemin gaf hij aan het verzoek gehoor, maar in plaats van zijn stedenmaagd aan te passen aan de wensen van zijn opdrachtgever, maakte hij haar nog bloter. Toch werd zijn beeldengroep uiteindelijk wél in de raadzaal geplaatst (afb. 10). Erg consequent waren B en W op dit punt dan ook niet!

Waardering

Terwijl er voor de architectuur van de Nieuwe Vleugel van het begin af aan niets dan lof was, werden de interieurs alsmede de kunstwerken, die in het kader van de stadhuisuitbreiding tot stand kwamen, nogal wisselend ontvangen door de pers. In de gemeenteraad konden zij al evenmin op veel enthousiasme rekenen. De kamer van de burgemeester, bijvoorbeeld, werd door de raadsleden smalend omschreven als een boudoir. Ook de trouwkamer en de raadzaal konden hen niet bekoren. Toch zouden het juist deze ruimtes zijn, die de tand des tijds zouden doorstaan. Want nadat de gemeente in 1988 eindelijk het Prinsenhof had verlaten en haar nieuwe stadhuis aan het Waterlooplein – de Stopera – had betrokken, werd het complex mede op basis van deze drie vertrekken tot Rijksmonument verklaard. Sinds 1992 is in het complex het vijfsterren hotel Sofitel Legend The Grand Amsterdam gehuisvest. Een belangrijk deel van de in dit artikel besproken decoraties en interieurs is hier nog steeds te bewonderen.

Auteur Petra Grooteman is winnaar van de Scriptieprijs 2011 van de VVNK.

Versteende welvaart Amsterdamse School op het Groninger Hoogeland

Auteurs: Anja Reenders & Cees Stolk.
Hardcover, 263 pagina's, € 19,50, Friese
Pers Boekeryj/Uitgeverij Noordboek,
ISBN 13: 9789033006531.

Dit fraaie boek is oorspronkelijk uitgegeven in 2007 maar beleefde terecht zijn 5e herdruk in het voorjaar van 2011 en verdient het om opnieuw onder de aandacht gebracht te worden.

In het Noorden van de provincie Groningen, op het Hoogeland staan tientallen opmerkelijke gebouwen, ontworpen in de stijl van de Amsterdamse School. Architectuurhistorica Anja Reenders beschrijft de historie en architectuur van deze gebouwen en de achtergrond van de architecten. Hoe zij – geïnspireerd door dez uit Amsterdam afkomstige bouwstijl – alsware kunstenaars

*Appingedam, Gereformeerde kerk, 1928,
Egbert Reitsma*

modelleerden met baksteen, vensters, deuren en dakpannen. Hoe zij speelden met intense kleuren in kozijnen, glas, voegwerk en betegeling en hoe zij ook met veel aandacht voortdetail de interieurs ontwierpen.

Een uitgebreide reeks foto's van fotografe Norma van der Horst toont die spectaculaire kleuren en fantasierijke details van deze Groningse 'baksteenkunstwerken' uit de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw. Versteende Welvaart nodigt u uit om de Amsterdamse School op het Hoogeland zelf te ervaren in drie wandel- en vijf fietstochten, uitgezet langs de meest bijzondere Amsterdamse School-gebouwen en bovendien door het weidse Noord-Groninger landschap.

TENTOONSTELLINGAGENDA per februari 2012

AMSTERDAM - Van Gogh Museum
020-5705200 / www.vangoghmuseum.nl
Schoonheid in veelvoud; hoogtepunten uit de prentencollectie van het Van Gogh Museum; t/m 23 september 2012.

In de jaren 1890-1905 was Parijs in de ban van een ware rage: de prentkunst. Bijna alle Franse kunstenaars van dat moment experimenteerden met de lithografie, ets of houtsnede als artistiek expressiemiddel, met prachtige, kleurrijke kunstwerken als resultaat. Het Van Gogh Museum beheert een belangrijke collectie van ongeveer 1.300 prenten die deze bloeiperiode van de prentkunst in volle glorie laat zien.

In de tentoonstelling worden de hoogtepunten getoond uit deze prentenverzameling. Kunstenaars als Bonnard, Vuillard, Denis, Steinlen en Toulouse-Lautrec zijn vertegenwoordigd met prenten die ze maakten in beperkte oplage, maar

ook met in grotere aantallen gedrukte geïllustreerde theaterprogramma's, bladmuziek, boeken en de wereldberoemde affiches.

Ter gelegenheid van deze tentoonstelling is een rijkgeïllustreerde boek met een mooie, representatieve selectie uit de prenten-

collectie verschenen. In vier essays wordt ingegaan op de omstandigheden waaronder de rage in de prentkunst zich ontwikkelde. De hoofdrolspelers, de grafische technieken en de verschillende verschijningsvormen worden uitgebreid toegelicht. Auteurs: Fleur Roos Rosa de Carvalho en Marije Vellekoop..180 pagina's, 165 illustraties, Nederlands en Engels, softcover, € 24,95.

ASSEN - Drents Museum
0592-377772 / www.drentsmuseum.nl
De Gouden Eeuw van China. Tangdynastie (618-907 na Chr.); t/m 15 april 2012.

'S-GRAVENHAGE - Gemeentemuseum
070-3381111 /
www.gemeentemuseum.nl

Willem Maris; Impressionist van de Haagse School; t/m 9 april 2012.

Grazende koeien in een drassige wei, een waaier van zonnestralen. Eenden in een plas, spetterend aan de waterkant. Er is geen plaats waar het vertrouwde beeld van het Hollands landschap beter bewaard is gebleven dan in de schilderkunst van de Haagse School. Willem Maris (1844 – 1910) was één van de belangrijkste vertolkers van deze belangrijkste Nederlandse kunstbeweging van de 19e eeuw. En de enige die echt impressionistisch werkte, met felle kleuren en een los penseel.

Het eenvoudige boerenleven werd door Willem Maris met brede, impressionistische verfstreken weergegeven en zijn schilderijen lijken te vibreren van licht. "ik schilder geen koeien, maar lichteffecten" zei Maris daar zelf over. Maris was al veelvuldig te zien in tentoonstellingen, maar het Gemeente-

museum Den Haag heeft in de winter van 2012 de primeur met de eerste postume solotentoonstelling van deze lyrisch vertolker van het Hollandse landschap.

De tentoonstelling laat de ontwikkeling zien van de jonge talentvolle Maris die uitgroeide tot een van de belangrijkste en meest productieve vertegenwoordigers van de Haagse School. Maris werkte al buiten in de landerijen sinds zijn vroegste jeugd. Zijn twee oudere broers, Jacob en Matthijs, waren ook kunstschilder. Willem was echter de enige van de drie broers die vanaf het begin van zijn carrière succes had en hield. Hij onderhield vriendschap met Anton Mauve en Hendrik Willem Mesdag, met wie hij in 1876 de Nederlandsche Teeken-Maatschappij oprichtte. Bij de tentoonstelling verschijnt een rijk geïllustreerde catalogus geschreven door Joost Bergman en met een bijdrage van Nico de Reus. (WVBooks, € 24,95)

LAREN - Singer Museum

035 - 5393939 / www.singerlaren.nl

Schilders aan Zee. Van Mondriaan tot Munch; t/m 28 mei 2012.

Singer Laren kijkt een paar maanden uit op zee. We zien prachtige strand- en zeegezichten van Max Beckmann, Johan Bartold Jongkind, Max Liebermann, Emil Nolde, Piet Mondriaan, Edvard Munch en vele ande-

ren. De werken komen uit de collectie van Frederik Paulsen. Deze verzamelaar richtte zich geheel op de Noord-Europese schilderkunst uit de periode 1830-1930. 'Schilders aan Zee' toont de rust en schoonheid van de Noordzeekusten van Bergen in Noorwegen tot Bergen aan Zee in Noord-Holland. De collectie komt uit het gloednieuwe museum Museum Kunst der Westküste op het Duitse Waddeneiland Föhr.

Schenking Groeneveld; t/m 20 mei.

In deze presentatie wordt een dwarsdoorsnede getoond van de schenking van meer dan 200 kunstwerken die het echtpaar Groeneveld in 1993 aan Singer Laren deed. Deze verzameling omvat schilderijen, beeldhouwwerken en werken op papier van

voornamelijk Nederlandse kunstenaars van na 1880. Met werken van George Hendrik Breitner, Suze Robertson, Floris Verster, Jan Sluijters, Wim Oepts, Aat Veldhoen, Eddy Roos en Charlotte van Pallandt wordt de oorspronkelijke Groeneveldcollectie in haar breedte, kwaliteit en samenhang getoond.

Schenking Hart Nibbrig; t/m 28 mei.

Met name dankzij diverse schenkingen en nalatenschappen neemt het werk van Ferdinand Hart Nibbrig (1866-1915) binnen de collectie van Singer Laren een prominente plaats in. Hart Nibbrig woonde en werkte langere tijd in Laren en was de eerste kunstenaar in het dorp die een pointillistische schilderij hanteerde. Hiermee heeft hij vele andere schilders beïnvloed, onder wie

Co Breman en Johan Briedé.

In de lijn van de tentoonstelling Schilders aan zee is in deze presentatie speciale aandacht voor de Zeeuwse werken van Ferdinand Hart Nibbrig.

OSS – Museum Jan Cunen

0412-62 93 28 / www.museumjancunen.nl

Goed getroffen, Meesterwerken van de Haagse School; t/m 28 mei.

Zee, strand, duinen, vissers, polders en molens en het weidse Hollandse landschap onder grootse wolkenluchten. Dat waren de belangrijkste onderwerpen van de schilders van de Haagse School. Al in 1875 kreeg een groep jonge kunstenaars deze naam van de criticus Jacob van Santen Kolff. In het tijd-

schrift De Banier schreef hij een artikel met de titel Een blik in de Hollandsche schilderkunst onzer dagen, waarin hij signaleerde dat een aantal jonge kunstenaars, bijna allen werkzaam in Den Haag, ernaar streefde om het landschap op een opvallend realistische manier weer te geven. Zij verwisselden het romantisch getinte natuurbeeld van hun gerenommeerde leermeesters voor meer persoonlijke indrukken. In plaats van de natuur in al haar grootsheid en statigheid weer te geven, waardoor de nietigheid van de mens werd benadrukt, kozen de jonge kunstenaars ervoor om de stemming en de atmosfeer weer te geven van het Hollandse land. Net zoals de Schilders van Barbizon dat twintig jaar eerder deden in de bossen van Fontainebleau, trokken de kunstenaars er met aquarelleerdoos en veldezel op uit om in de vrije natuur hun impressies zo direct mogelijk vast te leggen op papier of op doek. De eerste indruk werd steeds belangrijker en goed getroffen werd het grootste compliment dat een kunstenaar kon krijgen.

ROERMOND – Cuypershuis

0475-359 102 /

www.cuypershuisroermond.nl

Oud papier? Een verrassende vondst: sjablonen en ontwerpen uit Cuypers' werkplaats; t/m 4 november 2012.

Aanleiding voor de tentoonstelling is de unieke vondst, die tijdens de grondige renovatie op een zolder van het museumgebouw werd gedaan. Meer dan 350 sjablonen en ontwerptekeningen uit de werkplaats van Pierre Cuypers, Nederlands belangrijkste architect uit de 19de eeuw (o.a. ontwerp en bouw Rijksmuseum en Centraal Station Amsterdam) zagen na 80 jaar weer het daglicht. Een ruime selectie sjablonen en ontwerptekeningen, gemaakt voor decoraties uit ver-

schillende periodes en stijlen, vormt de rode draad in de tentoonstelling 'Oud papier?'.

De expositie presenteert voor het eerst delen van deze bijzondere vondst: zowel gerestaureerde, kleurrijke sjablonen en ontwerpen als exemplaren in de staat waarin ze werden gevonden.

De expositie gaat ook in op de lange geschiedenis van het sjabloonschilderen: van de prehistorie tot de hedendaagse herwaardering voor de decoratietechnieken van

Cuypers. Binnen deze chronologie wordt er aandacht besteed aan jonge hedendaagse vormgevers en (graffiti-) kunstenaars, die eigentijdse ontwerpen maken waarin Cuypers' werk te herkennen is.

SCHEVENINGEN – Museum Beeld aan Zee

070 – 3585857 / www.beeldenaanzee.nl

Jacques Lipchitz; De collectie van The Israel Museum, Jerusalem; t/m 3 juni 2012.

Jacques Lipchitz (1891-1973) geniet vooral bekendheid als vertegenwoordiger van het kubisme en geldt als een van de belangrijkste beeldhouwers van de twintigste eeuw. Toch is er de afgelopen dertig jaar in Nederland geen groot overzicht van zijn werk meer te zien geweest. Deze expositie brengt daar verandering in.

Het museum toont vijfenzeventig bronzen objecten, waaronder vele tientallen studies voor monumentale werken. Het is de eerste keer dat deze bijzondere verzameling buiten Israël te zien zal zijn. Samen met werk uit Nederlandse (museum)collecties en beelden van Nederlandse beeldhouwers die Lipchitz' werkwijze en onderwerpskeuze overnamen, toont deze tentoonstelling zowel de veelzijdigheid van Lipchitz als zijn navolgingen.

De in Litouwen geboren Lipchitz vertrok in 1909 naar Parijs, waar hij studeerde aan de École des Beaux-Arts en de Academie Julien. Al snel verkeerde hij in de kunstenaarskringen rondom het Montmartre en Montparnasse. Hier maakte hij kennis met Pablo Picasso, Alexander Archipenko en Juan Gris. Beïnvloed door hun werk en dat van Umberto Boccioni en Raymond Duchamp-Villon exposeerde Lipchitz in 1913 zijn eerste kubistische beelden tijdens de Salon d'Automne. In de jaren daarna ondergingen zijn sculpturen een steeds verdergaande abstrahering.

SOEST – Museum Oud Soest
035-6023878 / <http://www.oudsoest.nl>

Eysink fietsen en bromfietsen; t/m 13 mei 2012.

De Eysink fabriek in Amersfoort (1886-1953) was een familiebedrijf. In 1886 begon Dirk Hendrik Eysink een werkplaats voor machinebouw. Onder zoon August Eysink groeide de werkplaats uit tot een echte fabriek namelijk de 'Amersfoortse Rijwielen-, Automobiel en Machinefabriek'. En behalve machines en fietsen maakte Eysink in 1898 de eerste Nederlandse auto. In 1896 reed de eerste buitenlandse automobiel in Nederland. Maar de eerste Nederlandse auto kwam dus in 1898 uit de Amersfoortse Eysink fabriek. De fabriek van Eysink richtte zich echter vooral op de fabricage van motorfietsen. In 1942 werd Dick Eysink directeur. Hij was de kleinzoon van de oprichter. Nadat Dick Eysink in Amersfoort was gestopt, werd vrij kort daarna het oorspronkelijke Amersfoortse bedrijf door een ander overgenomen. Eysink startte in 1951 in Soest aan de Bartolottilaan in een garage naast zijn woning een bedrijf van gemotoriseerde tandems en sportieve bromfietsen onder de naam "Renata". Later kocht hij de merknaam "Eysink" weer terug en produceerde voor enkele jaren brommers onder eigen naam. Na de oorlog werd de bromfiets populair. Toen in de jaren zestig de auto ook door een arbeider kon worden betaald werd de brommer bij uitstek het vervoermiddel voor jongeren. Zij hadden de voorkeur voor een lichte brommer, die meer was dan een stevig frame met een mo-

torblokje. De sportieve Eysink bromfietsen, die in Soest werden gemaakt, waren eigenlijk te duur voor de jongeren. Naast deze brommers nam Eysink ook de fabricage ter hand van speciale damesbrommers. Omdat de toekomstperspectieven minder gunstig werden werd besloten het bedrijf in 1971 te beëindigen.

In de glorieperiode van de Amersfoortse fabriek, in de jaren dertig tot vijftig, konden Eysink motorrijwielen de vergelijking met de andere fabricaten glansrijk doorstaan. Het merk "Eysink" verwierf veel roem toen Dick Eysink in 1931 (samen met Gerard 'Bud' Bakker Schut en Bertus van Hamersveld) de zesdaagse in Merano, Italië, won en daarmee ook voor het eerst de 'Zilveren Vaas' mee naar

Nederland nam. Op 16 juni 1948 won de Soester Dick Renooy de TT in Assen met zijn 125cc Eysink motorfiets nadat hij ook de motorrace in Tubbergen had gewonnen. Dit was nationaal en internationaal groot nieuws.

ZUNDERT - Vincent van GoghHuis
076-597 85 90 / www.vangoghuis.com
Roland Holst & Buissche heide; 4 maart t/m 3 maart 2013.

Zestig jaar na de dood van Henriëtte Roland Holst, 'Neêrlands grootste dichteres', organiseren het Vincent van GoghHuis en Natuurmonumenten in 2012 een speciaal Roland Holst Jaar. Onderdeel vormen een expositie, een boek, een film en tal van activiteiten op haar landgoed de Buissche Heide. Het Roland Holst Jaar in Zundert

sluit aan bij het landelijke themajaar van de Historische Buitenplaats.

Tentoonstelling

De start vindt plaats in maart 2012 met de tentoonstelling 'Het boek van de Buissche Heide – Henriette & Richard Roland Holst' in het Vincent van GoghHuis. Uitgangspunt van deze expositie vormt het gastenboek van Roland Holst, uit de collectie van het Letterkundig Museum, waarin de namen van alle beroemde gasten staan genoteerd en de gebeurtenissen op het landgoed in de eerste helft van de 20e eeuw. Daarnaast staan de levens en werken centraal van dichteres en politica Henriette Roland Holst en kunstenaar Richard Nicolaüs Roland Holst. Bovendien wordt Richards rol uitgelicht als een van de eerste promotors van Van Goghs werk in Nederland.

Boek en documentaire

Bij de tentoonstelling zal het gelijknamige boek (waaraan de VVNK een sub-

sidië heeft toegezegd) verschijnen met bijdragen van Elsbeth Ety, Carin Hereijgers, Lia Voermans, Lieske Tibbe en Annemiek Rens. Door producent Digna Sinke en regisseur Annette Apon wordt in de loop van het jaar een documentaire gerealiseerd

over Henriette Roland Holst: 'Droom en daad'. Omroep Brabant treedt op als mediapartner en de productie wordt ondersteund door Eye Film Instituut, Mediafonds en Nederlands Filmfonds. De voorintekensprijs van het boek (300 pagina's) bedraagt € 29,95 (voor VVNK-leden intekenen tot 10 maart 2012). De verkoopsrijs wordt € 35. Voor VVNK-leden op vertoon van lidmaatschapskaart € 31,50.

Tentoonstellingen uitgebreid beschreven in eerder verschenen uitgaven van 'Rond 1900'

AMSTERDAM - Van Gogh Museum
020-5705200 / www.vangoghmuseum.nl

Van Goghs atelierpraktijk: hergebruik van doeken, t/m juni 2012.

DRACHTEN – Museum Smallerland
0512-515647 / www.museumdrachten.nl

Thijs/Evert Rinsema Avant-garde in Drachten; t/m 22 april 2012.

'GRONINGEN – Groninger Museum
050-3666555 / www.groningermuseum.nl
Iconen van het Groningerland. Jan Altink (1885-1971); t/m 8 april 2012.

LEERDAM – Nationaal Glasmuseum
0345 – 614960 / www.nationaalglasmuseum.nl
Compleet Copier, t/m 9 april 2012.

ROTTERDAM - Chabot Museum
010-4363713 / www.chabotmuseum.nl
Henk Chabot. De wijde blik t/m 9 april 2012.

UTRECHT – Centraal Museum
030-2362362 / www.centraalmuseum.nl
Mensen en dieren in de Van Baarencollectie; t/m 25 maart 2012.